

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ РОБОТИ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ESSENCE AND FEATURES INFORMATION AND ANALYTICAL WORK IN LAW ENFORCEMENT AGENCIES.

Моргунов О.А.,

кандидат юридичних наук,

начальник кафедри спеціальної фізичної підготовки

Харківського національного університету внутрішніх справ

З метою удосконалення інформаційно-аналітичної роботи в органах внутрішніх справ вона характеризується як окремий напрямок управлінської діяльності в органах внутрішніх справ. Визначаються особливості інформаційного забезпечення організаційно-штатної роботи в органах внутрішніх справ. Встановлюються процедури інформаційно-аналітичної роботи в органах внутрішніх справ. Розкриваються особливості інформаційно-аналітичної роботи в ОВС, пропонується визначення її поняття.

Ключові слова: інформаційно-аналітична робота, органи внутрішніх справ, управління в органах внутрішніх справ, інформаційне забезпечення, організаційно-штатна робота, процедури.

С целью усовершенствования информационно-аналитической работы в органах внутренних дел она характеризуется как отдельное направление управленческой деятельности в органах внутренних дел. Определяются особенности информационного обеспечения организационно-штатной работы в органах внутренних дел. Устанавливаются процедуры информационно-аналитической работы в органах внутренних дел. Раскрываются особенности информационно-аналитической работы в ОВД, предлагается определение ее понятия.

Ключевые слова: информационно-аналитическая работа, органы внутренних дел, управления в органах внутренних дел, информационное обеспечение, организационно-штатная работа, процедуры.

To improve information- analytical work in law enforcement agencies, it is characterized as a separate administrative activity in the internal affairs. Defined features information support of organizational work in law enforcement agencies. Established procedures for information- analytical work in law enforcement agencies. Peculiarities of information- analytical work in the police department proposed definition of the concept.

Key words: information and analytical work, the police, the management of the internal affairs bodies, information, organization and staffing work procedures.

Стан наукового дослідження. Окремі питання інформаційно-аналітичної роботи в органах внутрішніх справ досліджували такі вітчизняні науковці, як С.М. Алфьоров, М.І. Ануфрієв, І.В. Арістова, О.М. Бандурка, К.С. Бельский, І.П. Голосніченко, С.М. Гусаров, О.М. Ключев, А.Т. Комзюк, В.В. Конопльов, К.Б. Левченко, Н.П. Матюхіна, В.П. Петков, В.М. Плішкін, О.Ю. Синявська, О.Н. Ярмиш та ін. Однак у сучасній адміністративно-правовій науці питання інформаційно-аналітичної роботи в органах внутрішніх справ досліджені недостатньо, багато важливих питань залишилося поза увагою вчених.

Метою цієї статті є удосконалення інформаційно-аналітичної роботи в органах внутрішніх справ, у зв'язку з чим планується охарактеризувати інформаційно-аналітичну роботу як окремий напрямок управлінської діяльності в органах внутрішніх справ; визначити особливості інформаційного забезпечення організаційно-штатної роботи в органах внутрішніх справ; встановити процедури інформаційно-аналітичної роботи в органах внутрішніх справ; розкрити особливості інформаційно-аналітичної роботи в ОВС та запропонувати визначення її поняття.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи інформаційно-аналітичну роботу як окремий напрямок управлінської діяльності в органах внутрішніх справ, необхідно, в першу чергу, визначити зміст даної діяльності. Суть даної роботи розкривається

через характеристику двох понять: «інформація» та «аналітика». Вважаю, що інформацією є будь-які відомості або дані, зафіксовані на відповідних носіях, які можуть бути використані для вирішення певного питання. Вона забезпечує повсякденну діяльність людини змістовним наповненням та дозволяє виступати повноправним суб'єктом суспільних відносин.

Інформаційне забезпечення організаційно-штатної роботи в органах внутрішніх справ можна визначити як сукупність зібраних, систематизованих, закріплених у встановленому законодавством порядку за допомогою спеціальних методів та засобів уповноваженими на те суб'єктами відомостей, спрямованих на забезпечення повсякденної діяльності підрозділів організаційно-штатної роботи органів внутрішніх справ.

Належний стан інформаційного забезпечення є запорукою ефективної організаційно-штатної роботи. Це пояснюється тим, що наскільки достовірну, своєчасну та повну інформацію подадуть до організаційно-штатних підрозділів, настільки правильно вони зможуть на неї відреагувати та вчасно вжити організаційно-штатних заходів. Так, наприклад, якщо начальник певного органу внутрішніх справ вчасно поінформує компетентних суб'єктів про погіршення оперативної обстановки та збільшення у зв'язку з цим навантаження на підлеглих йому працівників, то організаційно-штатні підрозділи зможуть внести

зміни до штатного розкладу даного підрозділу, що дозволить взяти нових працівників та зменшити навантаження на тих, які вже працюють.

Обсяг і зміст інформації, яка потрібна організаційно-штатним підрозділам органів внутрішніх справ, на наш погляд, залежать від:

- масштабу і важливості рішень, які приймаються (чим масштабніше, важливіше рішення, тим більша за обсягом та різноманітніша за змістом інформація необхідна для його підготовки та прийняття);

- кількості та характеру керованих параметрів (чим більша кількість параметрів, чим вони складніші, багатофакторніші, тим об'ємніша, різноманітніша інформація потрібна для їх регуляції);

- тривалості та частоти управлінського циклу, частоти кроку регулювання;

- величини та різноманітності внутрішніх та зовнішніх впливів;

- кількості та якості показників, які характеризують підсумки роботи закладу [1, с. 154].

Інформаційне забезпечення організаційно-штатної роботи є частиною управлінської діяльності. Саме тому робота з інформацією вимагає дотримання певних процедур, які в своїй сукупності утворюють інформаційний процес, який складається з наступних частин:

- збір даних, реєстрація – метою є одержання точного, своєчасного, достовірного і повного відображення всієї інформації про діяльність необхідних об'єктів;

- передача даних – здійснюється доставка необхідної інформації з різних носіїв інформації, наприклад, пошти, можливо, кур'єром чи ін.;

- збереження інформації – ця процедура пов'язана з багаторазовістю, тривалістю використання умовно-постійної інформації в обробці, необхідністю накопичення інформації у зв'язку з розривом у часі її збору й обробки;

- обробка інформації – послідовність арифметичних і логічних операцій з одержання результативної інформації, наприклад, розрахунок відносних показників фінансової діяльності підприємства, установи, організації на основі первинних даних;

- передача результативної інформації – здійснюється передача інформації переважно у вигляді файлів;

- споживання результативної інформації – використання результатів обробки інформації для діяльності безпосередньо органів державного управління [2, с. 316].

Усі ці стадії проходить і обробка інформації в організаційно-штатних підрозділах органів внутрішніх справ України. Більшість інформації в досліджуваній сфері має обмежений доступ та гриф «для службового користування». З метою ефективного здійснення даного напрямку роботи уповноважені підрозділи внутрішніх справ повинні здійснювати ретельний аналіз всіх відомостей, що надходять до них. У сучасному світі інформаційних технологій це робити набагато легше. Проте необхідно відмітити, що з розвитком технологій значно збільшився й обсяг інформації, що потребує обробки організаційно-штатними підрозділами.

Саме на обробку інформації і спрямована аналітична робота. Її призначення полягає, по-перше, у вивченні закономірностей практично всіх процесів і явищ суспільного життя, які тією чи іншою мірою впливають на діяльність органів внутрішніх справ, по-друге, у використанні здобутих відомостей і знань для забезпечення ефективності цієї діяльності.

Вчені сходяться на тому, що під аналітичною роботою необхідно розуміти постійну пізнавальну діяльність, спрямовану на вивчення певної інформації. Особливістю такої роботи в органах внутрішніх справ є те, що вона спрямована на вивчення відомостей, які стосуються їх діяльності та охоплюють всі напрямки їх роботи (боротьба зі злочинністю, профілактика правопорушень, кадрова робота тощо).

Аналітична робота в організаційно-штатних підрозділах повинна відповідати наступним критеріям:

- метою такої аналітичної роботи є пошук шляхів підвищення ефективності організаційно-штатної роботи в органах внутрішніх справ, виявлення недоліків у даній сфері та їх усунення;

- достовірність та повнота інформації, що підлягає дослідженню. Дана вимога полягає в тому, що відомості, які аналізуються організаційно-штатними підрозділами та на підставі яких приймаються управлінські рішення, мають бути отримані з офіційних джерел, охоплювати всі аспекти питання та відповідати дійсності;

- ці дані мають бути співставні, тобто інформація, що піддається аналітичній обробці, має відповідати певним спільним критеріям;

- інформація повинна розглядатися комплексно, без відриву від інших споріднених даних;

- під час вивчення інформації мають застосовуватися різноманітні методи аналізу з метою уникнення прогалин або неточностей;

- систематичність та плановірність аналітичної роботи, що впливає з безперервності управлінського процесу.

Досить часто аналітичну роботу ототожнюють з поняттям аналізу, визначаючи його як дослідницьку функцію в управлінні підрозділами, без якої науково організувати їхню діяльність неможливо [3, с. 108]. Проте дане твердження є не зовсім правильним. Аналітична робота є діяльністю з дослідження інформації, у той час як аналізом є метод теорії пізнання, коли шляхом розумової діяльності ціле ділиться на частини.

Таким чином, аналіз є одним з методів аналітичної роботи, тобто способом дослідження інформації, зокрема, у сфері організаційно-аналітичної роботи в органах внутрішніх справ.

Аналіз забезпечує:

- а) вивчення причин і умов, що сприяють проявам організованої злочинності, і осіб – потенційних учасників і лідерів організованих злочинних формувань;

- б) одержання й аналіз відомостей про процеси і тенденції, що відбуваються в злочинному середовищі, концентрацію їх в електронних масивах і використання для проведення оперативно-розшукових, процесуальних і адміністративних заходів відносно лідерів і учасників організованих злочинних формувань;

в) організацію системи інформаційного обміну з іншими службами, підрозділами органів внутрішніх справ, іншими правоохоронними і контролюючими органами, здійснення спільних заходів щодо попередження, виявлення і знешкодження організованих злочинних формувань у різних сферах суспільного життя;

г) виявлення й оцінку проблем, що виникають у практичній діяльності;

д) визначення напрямків управлінської діяльності;

е) вироблення оптимальних варіантів управлінських рішень з окремих проблем і вироблення заходів щодо їх вирішення;

є) передбачення кінцевих результатів намічуваних заходів [3, с. 108-109].

Поряд з аналізом в організаційно-штатній роботі органів внутрішніх справ застосовуються такі методи аналітичної роботи: збирання інформації, вивчення документів, спостереження, опитування, бесіда, анкетування, інтерв'ю та інші способи дослідження інформації.

З усіх перерахованих методів аналіз є тим способом, який у найбільшій мірі дозволяє виділити з величезного потоку інформації ті відомості, які матимуть значення для подальшого функціонування та вдосконалення діяльності органів внутрішніх справ. Усі інші методи більше спрямовані саме на отримання інформації від інших суб'єктів.

Аналітична робота в організаційно-штатних підрозділах здійснюється за декількома напрямками:

1) робота щодо забезпечення повсякденного оперативного управління (безперервне вивчення оперативної обстановки з метою вжиття своєчасних заходів з удосконалення організаційно-штатної роботи);

2) дослідження інформації, що надійшла до підрозділу за певний період (зазвичай така діяльність направлена на вивчення відомостей, що надійшли протягом місяця, року чи іншого терміну, з метою встановлення динаміки штатних змін, стану штатної дисципліни, тощо);

3) планування та прогнозування подальшої роботи організаційно-штатних підрозділів (дослідження інформації з метою визначення перспектив штатного забезпечення та штатної дисципліни).

Таким чином, аналітична робота покликана забезпечити обробку інформації, що надходить до підрозділу, з тим, щоб виокремити найбільш важливі дані, співставити їх з попередньою інформацією, визначити недоліки чи позитивні аспекти в окремому напрямку управлінської діяльності та розробити пропозиції щодо його покращення. Саме така робота дозволяє керівнику приймати правильні та ефективні управлінські рішення. Позитивний результат аналітичної роботи напряму залежить від належного інформаційного забезпечення. Погана поінформованість або надмірна кількість інформації можуть завадити роботі, потягнути за собою надмірну витрату сил, засобів, ресурсів та часу. А дієвість прийнятих рішень буде невисокою.

Який же порядок здійснення аналізу інформації? Перш за все під час отримання певних відомостей компетентні посадові особи повинні визна-

чити предмет та межі дослідження. Вибір повинен ґрунтуватися цілями, яких прагнуть досягти в результаті роботи. Далі керівник відповідного підрозділу організаційно-штатної роботи разом з безпосереднім виконавцем аналізу повинен скласти план першочергових дій. Він включає перелік питань, які необхідно з'ясувати, шляхи отримання інформації та способи її обробки, терміни здійснення роботи, виконавців та засоби, необхідні для її виконання. Крім того, визначаються цілі, яких необхідно досягти, та форма фіксації підсумків роботи. Далі аналітична робота здійснюється за такими стадіями:

1) підготовча. Даний етап аналітичної роботи спрямований на проведення ряду заходів для вирішення організаційних питань аналітичної роботи (конкретизація кола питань, які необхідно вирішити, визначення способів досягнення необхідних результатів, визначення необхідного обсягу даних, складання програми дослідження, визначення строків). Основними питаннями, що потребують вирішення на даній стадії, є такі:

- яка вихідна інформація необхідна для прийняття рішення;

- в яких інформаційних документах оформлюється рішення;

- якими засобами доводиться вихідна директивна інформація об'єкта управління до виконавців;

- яка інформація про хід та підсумки виконання рішення має даватися органу управління з різних ділянок керованого об'єкта;

- хто зобов'язаний давати цю інформацію, в який час чи в яких умовах;

- яким чином оформлюється інформація, якими засобами передається, за якими каналами;

- кому призначена інформація, в якому обсязі й асортименті вона передається для різних ланок суб'єкта управління, керівників різних рівнів;

- шляхи та засоби забезпечення своєчасного здобуття і надійності інформації, контролю за її проходженням, перевірки вірогідності;

- місце, методи та технічні засоби, люди, призначені для роботи з інформацією, що здобувається від об'єкта управління, засоби її збереження, обробки та використання; хто використовує інформацію;

- особи, які на основі здобутої інформації приймають нові рішення або корегують старі;

- форми директивної або регулюючої інформації, періодичність її передачі, здобувачі та виконавці, строки доведення до виконавців [4];

2) стадія збору матеріалу, яка полягає в тому, що уповноважена посадова особа, визначивши джерела отримання інформації, офіційним шляхом отримує необхідні відомості;

3) аналіз інформації, який полягає в тому, що зібрані відомості за допомогою різних прийомів обробляються, фіксуються в різноманітних таблицях, графіках, тощо, а також порівнюються з іншими відомостями з того ж питання;

4) фіксація результатів аналітичної роботи, яка полягає в тому, що результати проведеної роботи оформлюються у відповідному документі. Зазвичай такі ре-

зультати закріплюються у формі наказу, аналітичного звіту, огляду, методичних рекомендацій та ін.

Особливістю інформаційно-аналітичної роботи організаційно-штатних підрозділів є те, що вони повинні постійно відслідковувати стан штатного наповнення, розподіл навантаження та повноважень між працівниками, стан штатної дисципліни тощо. Основним напрямком такої роботи є ведення обліку штатів органів та підрозділів внутрішніх справ. Він полягає в тому, що уповноважені особи повинні слідкувати за структурою органів внутрішніх справ, їх посадовим і кількісним складом, спеціальними або військовими званнями (категоріями персоналу), за посадами, посадовими окладами і джерелами утримання посад. У рамках даного напрямку роботи організаційно-штатні підрозділи внутрішніх справ ведуть штатні книги, здійснюють облік штатної чисельності, ведуть інформаційно-штатні довідники органів внутрішніх справ.

Штатна книга представляє собою другий (робочий) примірник штату, який отримує організаційно-штатний підрозділ, зшитий у жорстку обкладинку. Така книга ведеться протягом всього терміну чинності штату. До неї заносяться всі зміни у штатах підрозділу.

Для зручності в користуванні дозволяється підшивати в одну штатну книгу декілька штатів органів чи підрозділів (за підпорядкованістю, специфікою діяльності тощо). До штатної книги також підшиваються копії рішень органів місцевого самоврядування, договорів, кошторисів, бізнес-планів, ліцензій, які є підставами для утримання штатної чисельності.

Облік штатної чисельності в органах внутрішніх справ України полягає у веденні журналів, в яких відображаються відомості щодо структурних підрозділів Міністерства внутрішніх справ та їх штатної чисельності. Зокрема працівниками організаційно-штатних підрозділів ведуться такі журнали:

- обліку органів і підрозділів, де зазначаються найменування та кількість всіх структурних елементів системи органів внутрішніх справ;
- обліку лімітів штатної чисельності, де вказується максимальна кількість категорії працівників та джерела їх утримання;
- обліку штатної чисельності, де зазначається чисельність працівників за категоріями посад та джерелами фінансування.

Інформаційно-штатні довідники органів внутрішніх справ складаються організаційно-штатними підрозділами на основі звітів про штатну чисельність та використовуються для відстеження тенденцій розвитку штатної чисельності, фінансування посад тощо.

В діяльності організаційно-штатних підрозділів в органах внутрішніх справ можуть використовуватися такі методи інформаційно-аналітичної роботи:

пізнання (аналіз і синтез, індукція і дедукція, абстракція й аналогія), прикладні, моделювання, системного аналізу, розпізнавання, інтеграції інформації, прогнозування та ін. Усі ці методи дозволяють здійснити обробку інформації різними шляхами, щоб отримати з неї найбільш важливі відомості, дослідити ситуацію, що склалася, та визначити шляхи розвитку управлінських відносин.

Таким чином, інформаційно-аналітична робота в організаційно-штатних підрозділах органів внутрішніх справ є досить складним управлінським процесом, який має важливе значення як для їх належної роботи, так і для забезпечення ефективної діяльності всіх органів та підрозділів внутрішніх справ. Важливість даного напрямку організаційно-штатної роботи проявляється в тому, що належна поінформованість уповноважених посадових осіб дозволить вчасно виявити недоліки в організаційній структурі, штатній чисельності тощо та якнайшвидше вжити всі можливі заходи щодо їх усунення.

Висновки. Враховуючи вищевикладене, інформаційно-аналітичну роботу організаційно-штатних підрозділів органів внутрішніх справ можна визначити як постійну пізнавальну діяльність компетентних осіб, спрямовану на комплексне дослідження сукупності відомостей щодо всіх напрямів організаційно-штатної роботи з метою визначення їх ефективності та прийняття управлінських рішень щодо їх покращення.

Особливостями даного напрямку організаційно-штатної роботи в органах внутрішніх справ є наступні:

- 1) інформаційно-аналітична робота має постійний характер;
- 2) дослідженню підлягають відомості, зібрані, систематизовані, оформлені та закріплені у встановленому законом порядку;
- 3) таке вивчення здійснюється за допомогою спеціальних методів (аналіз, порівняння, дедукція, індукція, тощо) та засобів (комп'ютерні програми, вимірювальні прилади тощо);
- 4) інформаційно-аналітична робота здійснюється спеціально уповноваженими на те суб'єктами;
- 5) дана робота спрямована на вивчення інформації про організаційну структуру органів внутрішніх справ, їх штатну чисельність, штатну дисципліну та фінансове забезпечення;
- 6) належна інформаційно-аналітична робота сприяє повсякденній діяльності організаційно-штатних підрозділів, своєчасному прийняттю правильних управлінських рішень;
- 7) на основі дослідженої інформації уповноважені особи розробляють напрямки вдосконалення організаційно-штатної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Червякова О. В. Організаційно-правові аспекти управління вищим навчальним закладом МВС України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / О. В. Червякова. – Х., 2002. – 219 с.
2. Державне управління : навч. посіб. / [А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко] ; за ред. А. Ф. Мельник. – К. : Знання-Прес, 2003. – 343 с.
3. Грохольський В. Л. Управління діяльністю спеціальних підрозділів МВС України по боротьбі з організованою злочинністю : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 / В. Л. Грохольський. – Х., 2004. – 416 с.
4. Організація управління персоналом в органах внутрішніх справ : монографічне дослідження / [В. Д. Сущенко, А. М. Смирнов, О. І. Коваленко та ін.]. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 1999. – 352 с.